

ÜHISE KALANDUSPOLIITIKA TEKE JA ARENG

Ühine kalanduspoliitika (ÜKP) sõnastati esmakordselt Rooma lepingus. Algselt oli see seotud ühise põllumajanduspoliitikaga, kuid on aja jooksul järjest iseseisvamaks muutunud. 2002. aastal läbi vaadatud ÜKP peamine eesmärk on tagada säästev kalandus ning kindlustada kaluritele sissetulek ja kindlad töökohad. Lissaboni lepinguga tehti kalanduspoliitikas mitu muudatust. 2013. aastal jõudsid nõukogu ja Euroopa Parlament kokkuleppele uue ÜKP osas, et tagada kalanduse ja vesiviljeluse keskkonna-alane, majanduslik ja sotsiaalne jätkusuutlikkus pikas perspektiivis.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 38–43.

Euroopa Liidu toimimise lepinguga kehtestati mõned uuendused seoses Euroopa Parlamendi osalemisega ÜKPD puudutavate õigusaktide koostamisel. Kõige olulisem muudatus on see, et ÜKP eesmärkide saavutamiseks vajalikke õigusakte võetakse nüüd vastu seadusandliku tavamenetluse teel (varem tuntud kaasotsustamismenetlusena), mis tähendab, et parlament on üks kaasseadusandjatest. Selliseid õigusakte saab komisjoni ettepaneku alusel vastu võtta ainult nõukogu.

Rahvusvaheliste kalanduskokkulepete ratifitseerimise kohta on Lissaboni lepingus sätestatud, et nõukogu ratifitseerib need pärast seda, kui parlament on andnud oma nõusoleku.

EESMÄRGID

Kalavarud on looduslik, taastuv ja liikuv ühine loodusvara, mis on osa meie ühisest pärandist. Neid majandatakse ühise poliitika alusel, seega võetakse ELi tasandil vastu kõigis liikmesriikides kohaldatavad ühised eeskirjad. ÜKP algsed eesmärgid olid säilitada kalavarusid, kaitsta merekeskkonda, tagada Euroopa kalalaevastike majanduslik elujõulisus ning pakkuda tarbijatele kvaliteetset toitu. 2002. aasta reformiga lisati nendele eesmärkidele vee-elusressursside säästev ja nii keskkonnaalasel, majanduslikult kui ka sotsiaalselt tasakaalustatud kasutamine. Seejuures täpsustati, et säästvus peab tuginema kindlatele teadusandmetele ja ettevaatuspõhimõttele.

SAAVUTUSED

A. Taust

Algselt oli ühine kalanduspoliitika osa ühisest põllumajanduspoliitikast, kuid arenes ühenduse muutudes järk-järgult eraldiseisvaks valdkonnaks. See algas 1970. aastal, kui liikmesriigid kehtestasid majandusvööndid ning ühendusega liitusid uued liikmesriigid, kellel olid märkimisväärselt suured kalalaevastikud. Neist arengutest tulenevalt pidi ühendus hakkama tegelema konkreetsete kalandusalaste probleemidega, nagu juurdepääs ühistele varudele, varude säilitamine, kalalaevastikele kohaldatavad struktuurimeetmed ning kalandusalased rahvusvahelised suhted.

1. Algus

Nõukogu võttis alles 1970. aastal vastu õigusaktid, millega loodi ühine kalandustoodete turukorraldus ning ühenduse kalanduse struktuuripoliitika.

2. Varane areng

Kalandus oli tähtsal kohal läbirääkimistel, mille tulemusena liitusid 1972. aastal EMÜga Ühendkuningriik, Iirimaa ja Taani. Läbirääkimiste käigus eemalduti vaba juurdepääsu aluspõhimõttest – riiklikele ainuõigusi territoriaalvetes (12 meremiili laiune rannikuäärne vöönd) teostatavale rannapüügile laiendati ka majandusvöönditele, mis ulatusid kuni 200 meremiili kauguseni rannikust. Liikmesriigid leppisid kokku, et kalavarude haldamine jäetakse Euroopa Ühenduse pädevusse.

3. ÜKP määrused ja reformid

a. 1983. aasta määrus

Pärast aastaid kestnud läbirääkimisi võttis nõukogu 1983. aastal vastu määruse (EMÜ) nr 170/83, millega pandi alus uue põlvkonna ühisele kalanduspoliitikale. Selles pannakse rõhku majandusvöönditele, võetakse kasutusele suhtelise stabiilsuse põhimõte ja nähakse ette kalavarusid säästvad majandamismeetmed, mis põhinevad lubatud kogupüügil ja kvootidel. Pärast 1983. aastat on ÜKPD tulnud kohandada seoses Gröönimaa ühendusest lahkumisega 1985. aastal, Hispaania ja Portugali liitumisega 1986. aastal ning Saksamaa taasühinemisega 1990. aastal. Need kolm sündmust on mõjutanud ühenduse laevastiku suurust ja ülesehitust ning püügipotentsiaali.

b. 1992. aasta määrus

1992. aastal püüti määrusega (EMÜ) nr 3760/92, mis hõlmab kalanduspoliitikat kuni 2002. aastani reguleerinud sätteid, kõrvaldada tõsine tasakaalustamatus laevastiku püügivõimsuse ja püügivõimaluste vahel. Soovitati vähendada ühenduse laevastikku ning leevendada selle sotsiaalset mõju struktuurimeetmetega. Määruses kehtestati püügikoormuse mõiste, pidades silmas olemasolevate varude ja püügitegevuse vahelise tasakaalu taastamist ja säilitamist. Määrusega sätestati juurdepääs kalavarudele tõhusa litsentsimissüsteemi abil.

c. 2002. aasta reform

Määrusega (EMÜ) nr 3760/92 kehtestatud meetmed ei olnud ülepüügi lõpetamiseks piisavalt tõhusad ning paljud kalavarud vähenesid üha kiiremini. Olukorra kriitilisuse tõttu reformiti süsteemi kolme määrusega, mis võeti nõukogus vastu 2002. aasta detsembris ja mis jõustusid 1. jaanuaril 2003:

- raammäärus (EÜ) nr 2371/2002 kalavarude kaitse ja säästva kasutamise kohta (millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EMÜ) nr 3760/92 ja (EMÜ) nr 101/76);
- määrus (EÜ) nr 2369/2002, milles kehtestatakse kalandussektorile ühenduse struktuuriabi andmise üksikasjalikud eeskirjad ja kord (ja muudetakse määrust (EÜ) nr 2792/1999);
- määrus (EÜ) nr 2370/2002, millega kehtestatakse ühenduse erakorraline meede kalalaevade lammutamiseks.

2002. aasta reformi peamine eesmärk oli tagada kalandussektori jätkusuutlik tulevik, püüdes kindlustada kaluritele töö ja kindla sissetuleku ning varustada tarbijaid, säilitades seejuures mereökosüsteemide hapra tasakaalu. Sellega kehtestati kalavarude majandamise pikaajaline käsitlus (sh erakorraliste meetmete ettevalmistamine), mis hõlmab mitmeaastaseid taastamiskavu (varude jaoks, mis ei ole ohututes bioloogilistes piirides) ning mitmeaastaseid majandamiskavu muude varude jaoks.

Mõjusama, läbipaistvama ja õiglasema järelevalve tagamiseks asutati Vigos (Hispaania) Euroopa Kalanduskontrolli Amet.

2002. aasta reformiga anti kaluritele neid puudutavates otsustes suurem sõnaõigus. Selleks loodi piirkondlikud nõuandekomisjonid, mille koosseisu kuuluvad kalurid, teadlased, kalanduse ja vesiviljelusega seotud muude sektorite esindajad, piirkondlikud ja riiklikud ametiasutused ning keskkonna- ja tarbijakaitse ühendused.

ÜKP 2013. AASTA REFORM

Lähiperspektiivis ei täitnud 2002. aasta reform lootusi, kuna mõnede kalavarude seisund halvenes jätkuvalt. Samal ajal kerkis sellega seoses esile probleeme, mis olid seni märkamatuks jäänud, näiteks saagi vette heitmine.

2009. aastal alustas komisjon avalikke konsultatisoone ÜKP reformi üle, et integreerida sellesse uued põhimõtted, millest ELi kalandus peaks 21. sajandil juhinduma. Pärast pikka arutelu nõukogus – ja esmakordselt ka parlamendis – saavutati 1. mail 2013 kokkulepe uue kalanduskorra suhtes, mis rajaneb kolmel peamisel sambal:

- uus ühine kalanduspoliitika (määrus (EL) nr 1380/2013);
- kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühine korraldus (määrus (EL) nr 1379/2013);
- uus Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF) (määrus (EL) nr 508/2014).

Uue ÜKP mõtte on tagada kalandus- ja vesiviljelustegevuste pikaajaline keskkonnasäästlikkus ning majandamine viisil, mis annab majanduslikku, sotsiaalset ja tööhõivealast kasu. Tähtsaimad on järgmised küsimused.

- Mitmeaastane ökosüsteemist lähtuv majandamine, et tugevdada eelmise reformiga loodud mitmeaastaste kavade tähtsust ning minna üle rohkem ökosüsteemipõhisele käsitlusele, mis hõlmab mitme liigi majandamiskavu ja kalanduskavu Euroopa geograafiliste alade piirkondlikus raamistikus.
- Maksimaalne jätkusuutlik saagikus: võttes arvesse rahvusvaheliselt võetud kohustusi, näiteks 2002. aastal Johannesburgi säästva arengu tippkohtumisel kokkulepitut, seab uus ÜKP kõigi kalavarude puhul peamiseks sihtmärgiks maksimaalse jätkusuutliku saagikuse. Võimaluse korral 2015. aastaks, aga hiljemalt 2020. aastaks viiakse kalastussuremus tasemele FMSY (konkreetselt varu püük sellisel tasemel, et tulemuseks on maksimaalne jätkusuutlik saagikus).
- Tagasiheitekeeld: uue reformiga tehakse lõpp ühele kõige vastuvõetamatumale ELi kalandussektoris levinud tavale. Reguleeritavate liikide tagasiheide lõpetatakse järk-järgult ning koos sellega kehtestatakse kõrvalmeetmed keelu rakendamiseks. 2019. aastaks rakendab uut tagasiheitepoliitikat kogu ELi kalandussektor.
- Laevastiku püügivõimsuse osas kohustab uus ÜKP liikmesriike kohandama riiklike kavade kaudu püügivõimsust nii, et see oleks tasakaalus nende püügivõimalustega. Uues ÜKPs on erilisel kohal väikesemahuline kalapüük. Traditsioonilistele laevastikele eraldatud 12 meremiili suuruse välistusala kehtivust pikendatakse 2022. aastani.
- Normid, millega reguleeritakse ELi kalalaevastike tegevust kolmandate riikide ja rahvusvahelistes vetes, kehtestatakse ELi välissuhteid silmas pidades ning tagades selle kooskõla ELi poliitika põhimõtetega. Neis vetes kohaldatav püügikord on seotud säästva kalapüügi partnerluslepingutega ning ELi osalemisega piirkondlikes kalavarude majandamise organisatsioonides.
- Jätkusuutlik vesiviljelus, saagikuse suurendamine ELi kalaturu varustamiseks ning ranniku- ja maapiirkondade majanduskasvu elavdamine riiklike kavade kaudu.
- Uute nõuete kohaselt peavad liikmesriigid tugevdama teaduse rolli, tõhustades andmete kogumist ning teabe jagamist kalavarude, laevastike ja püügitegevuse mõju kohta.
- Vähem tsentraliseeritud juhtimine, mis viib otsustamismenetluse kalapüügikohtadele lähemale. ELi seadusandjad määratlevad üldise raamistiku, kuid liikmesriigid töötavad välja rakendusmeetmed ja teevad koostööd piirkondlikul tasandil.
- Nõukogu määruses (EÜ) nr 850/98 sisalduvad praegused tehnilised meetmed kujutavad endast keerulist ja heterogeenset nõuete süsteemi, mis on praegu läbivaatamisel, et uus ÜKP põhineks uutel tehnilistel meetmetel.

Kalandus- ja vesiviljelustoodete turu ühine korraldus on samuti osa reformipaketist.

Uus Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF) hakkab toimima ÜKP ning kalandus- ja vesiviljelustoodete ühise turukorralduse rakendamist toetava finantsvahendina.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

A. Pädevus

- Kalandusalased õigusaktid: Lissaboni leping näeb ette kaasotsustamismenetluse (seadusandlik tavamenetlus).
- ELi osalemine rahvusvahelistes kalanduskonventsioonides ning lepingute sõlmimine kolmandate riikidega (kaasotsustamismenetlus nõukoguga).

B. Roll

Lissaboni lepinguga anti Euroopa Parlamendile suurem seadusandlik võim, mis võimaldab tal aidata kujundada ühist kalanduspoliitikat ja jälgida ELi kalandus- ja vesiviljelussektori tegevust reguleerivate eeskirjade täitmist.

Parlament on seoses ÜKP reformimise vajadusega võtnud vastu mitmeid resolutsioone.

- 12. aprilli 2016. aasta resolutsioon väikesemahulise rannapüügi uuendamise ja mitmekesistamise kohta kalapüügist sõltuvates piirkondades^[1]. Selles soovitatakse komisjonil lugeda esmatähtsaks ELi rannapüügi ja väikesemahulise kalapüügi sotsiaalmajanduslik tähtsus.
- 27. aprilli 2017. aasta resolutsioon kalalaevastike haldamise kohta äärepoolseimates piirkondades^[2]. Tekst sisaldab sätteid, mis käsitlevad äärepoolseimate piirkondade eripära ja geograafilisi tingimusi ning aitavad aluslepingu artiklis 349 ette nähtud võimalusi ja ühise kalanduspoliitika eeskirju, fonde ja programme paremini ära kasutada, et võtta arvesse äärepoolseimate piirkondade konkreetseid raskusi.
- 4. juuli 2017. aasta resolutsioon kalastusturismi rolli kohta kalapüügi mitmekesistamises^[3] kajastab kuni aastani 2020 kindlaks määratud bioloogilise mitmekesisuse strateegia 4. eesmärki, mille kohaselt tuleks muuta kalapüük säästlikumaks ja parandada merede keskkonnaseisundit, edendades sektori kaasamist alternatiivsetesse tegevustesse, nt ökoturismi.
- 24. oktoobri 2017. aasta resolutsioon „Ühine kalanduspoliitika: lossimiskohustuse rakendamine“^[4]. See resolutsioon on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanekuga, millega muudetakse määrust (EL) nr 1380/2013. Parlament palub komisjonil ettepaneku talle tagasi saata, kui komisjon asendab oma ettepaneku, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta.
- 12. juuni 2018. aasta resolutsioon harrastuskalapüügi olukorra kohta Euroopa Liidus^[5]. Selles rõhutatakse, et tuleb tagada harrastuskalapüügi kohta vajalike andmete korrapärane kogumine ning rõhutatakse selliste andmete jagamise ülimalt tähtsust.

[1]ELT C 58, 15.2.2018, lk 82.

[2]ELT C 298, 23.8.2018, lk 92.

[3]ELT C 334, 19.9.2018, lk 20.

[4]ELT C 346, 27.9.2018, lk 363.

[5]Vastuvõetud tekstid, [P8_TA\(2018\)0243](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018R0243).

Carmen-Paz Martí
05/2019

